

СРПСКИ НАРОД

ДАНАШЊИ ПРИВРЕДНИ ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ

Познати бечки лист СИ-ДОСТ ЕКО свој број од 4 о м. посветио је привредном животу Србије, објављујући низ чланака из пера званичних представника наше привреде и других угледних привредних стручњака.

Претседник владе генерал М. Недић дао је уводни чланак, који због његове важности и значаја преносимо:

Тешки ударци судбине, који су сналазили српски народ у току векова нису успели да га униште. Он је из својих катастрофа и пораза, поред горких искустава и поука, црпео и духовну снагу да обезбеди Србији историски континуитет.

Слом који смо претрпели априла 1941 године, изгледао је на први мах такав, да ћемо се тешко моћи опоравити и поново подићи из рушевина. Наша привреда, која је у бившој Југославији била изграђена на сасвим погрешним и нездравим темељима била се пољубала из основа и у својој падању, претила је да поуче земљу у привредну пропасти и у глад.

То је долазило отуда што привредна политика годинама више или мање није водила рачуна о привредним условима, што их је створила сама природа. Цела наша привреда и исхрана народа заснивала су се на пољопривредној производњи, а она међутим за последње две деценије била је потпуно запостављена и сва се пажња поклањала другим гранима економског живота, од којих је већина вештачки подражавана.

Село остављено само себи без модерних пољопривредних средстава, није имало често ни основне алате. Оно није знало нити је могло да употребљава средства за побољшање земљишта, није имало чак довољно ни сточне хране, као што није имало никаквих средстава за борбу против болести и штеточина. Зато је пољопривредна производња била квалитативно и квантитативно врло слаба, а животни стандард српског сељака врло низак.

Поред тога осећале су се штетне последице наследног права, због кога се већ мали сељачки посед све више цепао, изазивајући све веће осиромашење сељака, остављајући све већи број сељака без земље. Нерешена правна питања у погледу наследства да би се сачувао посед способан да довољно производи за исхрану једне породице и сувишак за тржиште довела су село у један безизлазан положај.

Тако је село, иако извор наше економске и биолошке снаге, радило и живело под врло тешким условима, док је економска политика државе без икаквог плана фаворизирала извесне приватне индустрије.

Подизале су се скупе фабрике, које су имале за циљ да помоћу високих заштитних царина обезбеде једном малом слоју богатих људи, нарочито странцима, што већу добит.

Зато под првим јачим ударцем заједно са државом и наша економија заљубила се из темеља и било је опасности да егзи-

стенција српског народа буде погђена на непоправим начин. Тако рећи у последњем тренутку успели смо да савладамо ситуацију, користећи се искуством које је стечено у другим земљама са планском привредом и припремајући терен за изградњу рационалне привреде.

У вези с тим прво сам наредио да се изради нацрт за планску пољопривредну производњу и да се приступи њеној стручној примени да би се сачували од глади, која је претила земљи.

И поред подмукле пропаганде противу примене плана, српски сељак схватио је одмах значај овог плана за његов опстанак и за опстанак српског народа, као и користи које може имати од рационалног искоришћавања своје земље.

Поред тога учинио сам све што је могуће, да се и поред нередовних прилика и несташице пољопривредних средстава ипак достави народу колико је могуће више плугова и других средстава. У том смислу отворена је у Ваљеву

прва фабрика плугова у земљи, која је почела израђивати плуг нарочито подешен за наше земљиште и наше прилике, који је назван »наш плуг«.

Исто тако развијена је жива пропаганда и васпитна акција за преоријентацију наше пољопривреде и стручњаци — агрономи — обилазили су неуморно село по село и упућивали народ у рационалну обраду разних култура. Поред тога слали смо редовно у Немачку најбоље младиће са села да се тамо науче рационалном

и модерном вођењу газдинства. Од тих младића, који треба да буду пионири новог доба, очекујемо много за обнову и унапређење нашег заосталог села.

Само по себи је разумљиво да смо у Немачку могли упутити релативно мали број младих људи. Стога образовање стручног пољопривредног подмлатка спада у једну од најнапушенијих потреба наше пољопривреде. Зато смо приступили затварању сувишних гимназија, место којих смо почели отварати стручне пољопривредне школе. Место досадање углавном производње житарица, ми смо тежили да преоријентисмо нашу пољопривредну производњу тако да наши сељаци поклоне већу пажњу сточарству и воћарству, од којих би имали више користи.

Повољни резултати планске пољопривредне производње показали су се одмах у првој као и у наредној години. Опасност од глади била је сасвим избегнута, било је и сувишка произведених пољопривредних артикала и пијаци се оживела.

Може се рећи без претеривања да и поред ратних прилика пољопривредна производња дошла је до степена, на коме никада пре рата није била. Сељак је имао шта да уновчава по врло повољним ценама и тако његов стандард живота знатно се побољшао.

Поред економске користи од овако повољне пољопривредне конјуктуре, она је служила и као одлична одбрана противу комунистичке агитације. Српски сељак прионуо је још више својој грудној земљи, са великим трудом и љубављу обрађивао је и бранио њене плодове од комунистичких покушаја да загосподаре Србијом.

Приступило се темељитом проучавању правних односа на селу, како би се спречило даље цепање малагоса и у изради су закони који треба да регулишу те односе. Исто тако проучен је и израђен план о јачању и унапређењу задругарства и припрема се терен за изградњавање задружне сељачке државе.

И у погледу остале наше привреде води се планска, диригована привреда и доноси значајне реформе, које треба да повећају производњу у свима областима економског живота рационалним искоришћавањем свију привредних богатстава.

Циљ свих ових реформа и мера јесте да оспособе Србију да стане у ред модерних земаља, које путем рационалне производње и великом применом научних и техничких проналазака подиже производњу земље и ствара благостање народа.

Тако ће Србија заузети часно место у привреди нове Европе, чије се контуре свуда могу већ сагледати, и која ће и малим народима пружити могућности обезбеђене материјалне егзистенције. Србија ће настојати да непрекидним побољшавањем свога рада да свој допринос за благостање европске заједнице.

Претседник Српске владе
армиски генерал
Милан Ђ. Недић

ТРАГЕДИЈА ВАРШАВЕ

Случај Пољске, Грчке, како са њима поступа Лондон готово је истоветан са ставом Енглеске и према нама. Примећује се готово читав систем Черчила у решавању питања ових земаља. Он увек после већег или мањег отпора покори се жељама Москве, која безобзирно спроводи своје планове, мало обзирајући се на жеље и намере Черчила и Идна, који добијају мање или више вруће шамаре од стране Стаљина и Мологова.

Оно што се десило са професором Николајичком приликом његовог путовања у Москву на поклоњење Стаљину по препоруци Черчила и Идна претставља још једну срамну капитулацију Енглеске пред безобзирношћу Стаљина. То се слично понавља и у случају наше емигрантске владе са Шубашићем на челу, која мора да се приклони и поклати Стаљину и његовом експоненту на Балкану Јосипу Брозну Титу.

Истина он га није као професора Николајичка пустио самог у јазбину овога црвенога чудовишта, већ га је повео са собом у Рим да га својим ауторитетом заштити пред Коминтерном, која се уселила у Вечни Град, и пред Јосипом Брозом, који је апетит врло велики и који хоће све за себе а ништа не да др Шубашићу.

Сада се дешава још једна издаја Енглеске према Пољској, која је толико пута Лондон изневерио од како је тобоже због ње ступио у рат са Немачком. У енглеској штампи сада се расправља, ко је крив, односно ко је издао налог да се у Варшави подигне устанак.

Наравно да он није могао успети, јер без обзира на ситуацију на фронту, Немачка увек располаже средствима и могућношћима да у најкраћем року угуши макакву побуну у позадини. Лаковерни Пољаци још једном су се преварили поводећи се за саветима из Лондона и сада скупо плаћају нову издају Енглеске.

Москва је поступила у овом случају као што се могло очекивати. Пошто побунјенци нису њене присталице ни „Националног комитета за ослобођење“, већ су симпатизирали емигрантске пољске владе у Лондону, то нису могли добити никакву помоћ од Совјета. Остављени на цедиљу од Енглеца и од Совјета, они

лоново доживљавају тешку трагедију.

Генерал Сноковски, врховни командант пољских трупа, демантује тврђења Москве да је он дао знак за ову акцију. Како Москва није дала иницијативу за то, јасно је да кривица пада на енглеску владу, која иначе стално преко радија позива Пољаке на побуну против окупатора. То се може увидети и из писања енглеских листова, који воде дискусију о утврђивању одговорности, да би скренули пажњу са правог кривца, који је уствари енглеска влада.

Јадни Пољаци! Они су скупо платили и скупо плаћају поверење које су имали у Енглеску, Енглеска В. Черчила, то је Енглеска у распадању, која да би спасла свој положај чини уступке свакоме, ко само стегне пеницу и одлучно затражи да се испуне његови захтеви.

Премијер Британске Империје мањи је од маковог зрна пред Стаљином, који безобзирно спроводи своју политику, мало водећи рачуна о обавезама Енглеске према појединим европским народима којима је давала у своје време чувене „гаранције“. Нова трагедија Варшаве, опет кривицом Лондона требало би да буде последње искуство Пољака и да их за увек ослободи жеље да слушају и ваде по инструкцијама Лондона.

Нама, који смо се доста опекли, радећи као трабанти Лон-

дона, иако не као Пољаци, остаје да из нашег искуства и из пољског, извучемо најзад коначну поуку какав треба да буде наш став према Енглеској.

Зар лондонски радио није позивао и нас на устанак против окупатора и зар се није одрекао Драже Михајловића, зато што он неће да води борбу против окупатора, увиђајући да је она узалудна и да само изазива непотребне жртве, код српског народа за рачун Лондона.

То мудрост и витални српски интереси захтевају, али зато Лондон тражи друге извршице својих себичних намера и налази га у највећем србобуци Јосипу Брозну Титу. Колико је правилно и мудро држање српских националиста може се видети у случају Варшаве, пошто је Лондон изазвао побуну, а није у стању да јој пружи помоћ, он сад пероручке и оставља да гину још једном лаковерни Пољаци.

Хвала Богу и среће за српски народ што су се сви српски родољуби отрезнили и знају тачно ко је и шта може данашња Черчилова Енглеска те сада сви водимо само и једино политику српских интереса.

„С—Н“

ЧЕРЧИЛОВ „ТОТАЛНИ РАТ“

Шта значи тоталан рат знамо и зпримера Немачке која је ангажовала све своје снаге, све своје могућности да би добила победу над непријатељем. Черчил са своје стране показао је како он замишља тотални рат. За њега то значи ангажовање свакога, искоришћавање туђе снаге, само да би Велика Британија имала што мање жртава да-да.

Зар састанак Винстона Черчила премијера владе Велике Британије са једним Јосипом Брозом-Титом најбоље не илуструје како Черчил схвата тотални рат? Зар овај унижавајући сусрет британског премијера са вођом разбојничких банди не показује најбоље у каквом је стању Британска империја, на како је ниске грање спала?

Некада моћна Велика Британија при чијем су само помену појединци и државе стрепили, сада је спала да богоради помоћ од свуда и од свакога.

Некада су претставници великих и малих држава долазили на ноге у Лондон да дају рачуна о својој раду и да траже помоћ и заштиту од моћне Империје. Сада су се времена променила. Стари Черчил готово не може да се скраси у Лондону. Он трчи од места до места да крпи коалицију и да тражи помоћ за борбу противу Немачке и Европе.

Цео свет данас треба да се упрегне у британску империјалну кола и да их извуче на пут. Цео свет је сада шаховска табла Черчилове дипломатије по којој он као коњаничка фигура скаче из Лондона у Вашингтон, Техеран, и сада ето у Рим. Криза са Бомбијевој владом најбоље показује какви су односи између великих савезника кад је сам Черчил морао да дође у Рим да спасава барем изглед и форму.

А ту је дошао сусрет са Јосипом Брозом Титом што свакако у аналима енглеске историје претставља најнижу тачку опадања престижа Британске Империје.

Изгледа да Черчил има једно тачно осећање да је Британска Империја у расулу и зато чини све што је могуће и немогуће да га спречи, не водећи нимало рачуна о престижу и достојанству Британске Империје, који су некада играли такву велику улогу у међународном животу.

Као-какав сензационални трговачки путник већег стила он трчи по свету да спасе Велику Британију не бирајући много друштво, својатајући и називајући „пријатељем“ и обичне криминалне типове.

Како смо далеко од времена када је енглеско достојанство у стројом пуританском духу изазивало читаве дипломатске афере у ненадашњој Европи. Седмо се непомирљивог става Лондона према Србији која је изишла из завере од 29 маја, када Енглеска није хтела да општи дипломатски са новом Србијом и тражила уклањање из јавне службе тадашњих завереника.

А данас Лондон преко свога премијера састаје се са вођом бандита, чије су руке кржаве до рамена убијајући Срби и који идеолошки проповеда убијање и крв.

Одиста еволуција је велика за Енглеску и ма да се у политичкој науци сматра да Енглеска има способност да еволуира, место да револуцијом ствара ново стање, ипак мислимо да су овакве чевчјалијаде смртни удари за енглески престиж и будућност Британске Империје.

У очима нашег народа она је изгубила сваки углед и наувкла велику мржњу. Шеф Британске Империје рукује се и назива пријатељем Јосипа Броза Тита највећег Србобуду. То српски народ не може никада опростити ни заборавити!

Јасно је свакоме да се рат у сваком случају има свр-

штити на штету Британске Империје.

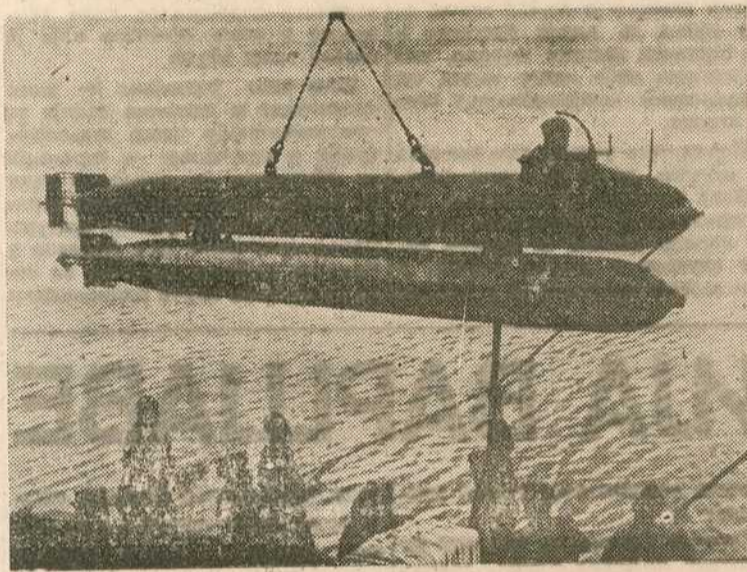
Она ће бити сведена као што је право на своје острво, а њени прекомерски поседи одвојене се од ње или ће припасти другим силама. У том погледу Рузвелтова Америка не крије своје намере и пре неколико дана Рузвелт у својој говору, који је Рајтер у заложњу донео изнео је американски план о судбини енглеских колонија после рата, које би имале припасти Америци.

Иако на први поглед изгледа да су без везе Рузвелтови планови о деоби Енглеске Империје и пријатељско руковање Черчила

са Титом, ипак су они симптоми једне исте болести, које значе пропадање и пад Велике Британије као највеће силе, која је углавном одржавала у свету садањи плутократски поредак. Рузвелтов говор показује слабост Британске Империје споља, а Черчилово руковање са Титом њену слабост изнутра. Рузвелт види споља положај Енглеске и издваци закључке корисне по Америку, а Черчил осећа изнутра слабост Енглеске и зато се понижава да иде на састанак једноме разбојничком вођи, као што је Јосип Броз Тито.

В. А.

ЉУДИ КОЈИ ПРЕЗИРУ СМРТ Живи торпедо

„Живи торпедо“ био је већ у Италији код Негуца и Анција са успехом употребљен и сада се на ушћу Сене, где су прилике сличне као у Италији, показао изнова одлично борбено оружје. Постао је овога оружја је скорог датума, његова израда је врло јефтина, и у борби против непријатељског бродовља показао се као ненадмашив. Још од почетка је било јасно да овај „живи торпедо“ захтева људе одлучне и који презиру смрт.

Са овим оружјем дато је ратној морнарици први пут у руке једно борбено средство да, као што је то случај код сувоземне војске и ваздухопловства, поје-

диначно нападају на непријатеља.

„Живи торпедо“ је уствари комбинација од два торпеда. У једноме торпеду се налази експлозив, док у другоме човек који управља. Торпедо креће електричном енергијом и у простору у коме се налази човек који управља њиме потпуно је уређен за дужу пловидбу. Тако се ту налазе апарати са кисеоником, затим концентрисана храна као чоколаде, кока-кола и тд.

Овако снабдени „живи торпедо“ је у стању да издржи дужу пловидбу. Када дође код непријатеља он пушта торпедо са експлозивом и враћа се натраг у своју базу.

АНГЛО-АМЕРИКАНЦИ СУ ПРОШЛИ...

Недавно је италијанско министарство народне просвете објавило списак уметничких дела, које су уништили ваздушни англо-амерички терористи.

Светишта уметничке Италије: Торино, Бенова, Милано, Фиренца, Падова данас претстављају једно трагично гробље свргнутих лепоте. Сваки напад Англоамериканаца значи једну истргнућу страну из велике књиже историје уметности и културе не само Италије, већ културе која припада целом човечанству. И баш ко?.. Она иста Енглеска која је 4 септембра 1939 год., Међународном савезу за уметничке творевине дала следећу изјаву:

„Француска и Енглеска, свесне своје одговорности у погледу историског уметничког блага целог света и убеђене да уништење једне уметничке творевине претставља губитак за целокупно човечанство, спонтано изјављује своју одлучност да поштеде од војних операција споменике људске културе“.

Безбожно је оно што су учинили Англо-американци, не само зато што се коси са њиховим обећањима, већ што је неискрено болно и више него злочничко дело које су починили. Смешан је и најван предлог Американца да се понова „модерно“ сазиди у Риму Св. Лоренцо. Само суви материјализам и крајња

безосећајност могу тако резонирати.

У Торину је уништен цео диван центар вароши у коме свака кућа претставља неоцењиву културну и уметничку вредност највишег стила. Чувена влица По, најинтересантнији примерак архитектуре данас је само гомила камена и сагорелог малтера. Палата универзитета, Филхармонија, дворца Ласкарис, Вароне

У Бенови су нападачи такође имали богат плен. Цео средњовековни део града, чувена палата Државне архиве, дивна црква Св. Стевана која је била иначе понос целе покрајине. Маса манастира чија кубета су красила цео онај део града што се пружа од луке ка блежуљима. Величанствени храм Св. Лоренца, дворана „Народни вођа“ и божанствени тремови „Соторипа“. Вила Бомбини, звана „Ил парадизо“ са васкошним декорацијама Ансалдора ди Кастело данас је само нешто више од хрпе рушевина.

Милано је исто тако трагично погођен. Ремек дело средњовековне уметности Сан Лоренцо, извор инспирације за уметничка стварања све до Браманта, Капела Санта Марија дела Грација порушена је док је правим чудом Леонардова „Тајна вечера“ остала нетакнута.

Лондон се евакуише

Оригиналан снимак »У-1« који су скоро донеле енглеске новине

Дејство страховитог новог немачког ратног оружја V-1 постаје све убијственије из дана у дан. Блокови лондонских кућа руше се као да су од карата, а безбројни лешеве остају данима под рушевинама. Сасвим је разумљиво да је то изазвало огромне поремећаје у животу Лондона и велику панику, која најзад последњих дана доводи до праве евакуације енглеске престонице. Најбољу слику стања у Лондону дају нам извештаји самих енглеских листова.

Један од најугледнијих и најозбиљнијих енглеских листова, Тајмс, пише, да су се Лондон и Јужна Енглеска у току ноћи између суботе и недеље налазили под највећом ватром V-1.

Други угледни лист Дејли Мел саопштава да су велике сирене у простору Лондона морале скривати дужину знака за узбуну од 1 минута на 40 секунди, како би се омогућило становништву да чује шум приближавања V-1.

Исти лист даље каже, да Енглеска мора посветити евакуацији лондонског становништва већу пажњу него до сада. Сваког дана стижу у Северну Енглеску хиљаде људи из Јужне Енглеске и Лондона. Чиновници одређени за смештај избеглица жале се на све веће тешкоће. Треба још да се смести 13.000 мајки и деце, која су крајем недеље евакуисана из Лондона.

Њус Кроикл јавља такође да је у недељу напустио Лондон највећи број мајки и деце. До сада

је у оквиру државног плана за евакуацију Лондона иселењено 450 хиљада мајки и деце. Држава прилази општој принудној евакуацији.

У вези са разарањима и евакуацијом исти лист јавља такође о све већим пљачкама. Чланови парламента љуте се због тога што се те штете настале услед пљачке никако не наклањују. Они ће првом идућом приликом натерати владу да законе о ратном обештећењу протегне и на такве случајеве.

Лист Дејли Експрес у извештају о дејству V-1 каже да радови на спасавању трају данима, пошто се руше читави блокови кућа. У поштанском, телеграфском и телефонском саобраћају настале су сметње.

Дејли Телеграф такође јавља о пребацивању радника и намештеника лондонских фабрика, канцеларија и осталих предузећа у унутрашњост. Министарства су делимично преместила своје канцеларије ван Лондона, иако су седница још званично задржана у Лондону.

Генерални секретар британског Поморског синдиката Чарлс Цармен објавио је један чланак у синдикалном часопису Ти Симен у коме налази да су англоамерички напади бомбама на тобожње базе V-1 само безазлено расипање добрих бомби, јер су справе за бацање тако покретне да се уопште не могу уништити.

Лондонски дописник часописа Саут Африка даје приказ дејства V-1 и вели да оно претставља нешто најсмртоносније, најтеже што су Енглези у овом рату морали да претпе. Дописник констатује да експлозијом једног јединог V-1 буде просечно разорено у Лондону 200 кућа, а готово исто толики број оштећен. Пало је у очи да Черчил још ништа није умео да каже о ефикасном сузбијању V-1. Он мисли да је освајање база V-1 једина и искључива могућност да се Енглеска ослободи летелих бомби.

Од како је Черчил одржао говор, наглашава дописник, ватра V-1 на Лондон и Јужну Енглеску још се појачала. Сада се највише види бекство из престонице. Више нема дугих редова купаца пред радњама, али у толико дужи редови стоје пред путничким биронима.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

Уредништво и Администрација Престолонаследников трг Бр. 43у партер (Теразије).

ШТАМПАРИЈА »ЛУЧА«, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772

Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко »Пресе« а. д. Влајковића 8.

ОБИЛИЋИ

ВЕРНОСТ СЕБИ

Људска природа је двојка, јер се човек састоји из духа и тела. Ако дух преватне, онда имамо идеалистички тип човека, у противном материјалистички. Један исти човек може у младости да буде идеалиста, док у старости постаје рационалиста, материјалиста. Има наравно и таквих људи који су још од младости материјалисти, док други и у старости остају идеалисти, људи „младога духа“.

Исто је и са народима. И они се деле на ова два основна типа: идеалистички и материјалистички. Једни, историјски народи, у пуној животној снази, живе и боре се за своје идеале, док се други, преживели, руководе интересом и шпекулишу. Први су носници прогреса, други његова сметња и кочница. Зато први, ма како тежак и трновит био њихов пут, расту и напредују, док други живота ре и пропадају.

Српски народ је целом својом историјом дао доказа да спада у прву, а не у другу групу. Он никада није био рачунски. Страдао је и пао због свога идеализма, због своје верности себи, својим идеалима и својим светињама.

Такав је српски народ био у прошлости, такав је и данас. Због свога идеализма, он је противник комунизма, који претставља најизразитије материјалистичко схватање света и живота. Ма шта га комунисти уверавали, српски народ инстинктивно осећа да су у питању све његове светиње. Зато је он, иако под нечувено тешким околностима, листом устао против те, њему стране идеологије и оних који хоће да му је силом наметну.

Из ових, дубљих разлога мора се створити јединствени фронт свих Срба националиста за борбу против некрсти.

Тај фронт је већ створен, јер на терену све националне снаге раме уз раме воде борбу против несрпског и анти-српског фронта, који је са свих страна навалио да освоји свету земљу Србинову.

Ма како тешка била ова борба, српски народ ће, веран себи, изићи из ње победилац. Божјом помоћи опет ће дух победити тело, идеализам савладаће материјализам. И српски народ живеће, ма шта му његови непријатељи спремали. Бољевачке и остале жртве увећаће плејаду косовских и других знаних и незнатих мученика српских. Слава им!

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

Вратило се старо доба славе, јунаштва и самопрегора. Оно што је Србија најбоље имала, оно што је најидеалније васпитано и подигнуто, оно што чини част себи, својима, друштву и отаџбини, ено га сарстано у борбене редове где у јуначком окршају са комунистичким разбојницима брани отаџбину, залаже животе и пада као покошено снопље у одбрани свог народа.

Њима ништа не смета крајња оскудица која је редован пратилац њихових напора и напрезања у неравној борби противу интернационалних варвара, које су оружали и опремили бољшевички атеци, Англосексонци. То су пионери нове Србије, који је граде поново својим костима, залевају својом крвљу и цементирају младим животима.

Не зна човек чему пре да се диви! Да ли младим добро наоружаним добровољцима, или српској стражи, нашим граничарима или националним четницима, који заиста у крајњој нештатини полагају животе у најидеалнијој служби својој нацији! Колико храбрости, колико смелости и каквог заноса у једном патриотском залагању?

Презир смрти, то је оно што је највеличанственије у овим јуначким подвизима! Чиста, идеална љубав, одвела их је на крваво разбојиште да би одбранили свој народ, нас, ништавила позадина, од смртне комунистичке опасности. Треба узети у обзир околности, под којима се ови јуначки боре. Треба знати њихов скромни број и још скромније могућности, па заиста указати на теј величанствен пример презирања смрти и велику љубав за свој народ.

Пред таквим јуначима треба

скинути капу и ми то са поштовањем чинимо, јер смо и сами некад тако полетни и одушевљени били и чула стварали на бојним пољима.

И као што здраво семе даје обилну жетву, и као што из здравог стабла изданак ствара ново снажно дрво, тако ће и ови наши соколови примером својим, створити нова поколења која ће им следити у прекаленој љубави за српски род и отаџбину Србинову.

Ми не желимо да чистоту ових редова обесветимо прљавштином позадинске трулежи. Ми желимо да се са овим јуначима поразговарамо, на наш, староремски начин, моралом многобројних див-јунака, који падоше за крст часни и слободу златну, за добро свога народа и величину домовине. Ми на то имамо права, јер ти тамо, што се боре по беспућу планина и долова Србије, наше су горе лист, наша деца, наша љубав и уздање.

Кроз њихове јуначке подвиге, ми назиремо зору бољих дана, назиремо светлост новог озарења и патриотску топлину нових стремљења. Они су наша гаранција, да комунистичка јерес неће заразити српски народ и да ће његова историјска славна чистота остати нетакнута.

Презрели су сва земаљска блага и лична задовољства непитајући за последице својих напрезања, ни за цену својих жртава. Лик некадање лепе, срећне и задовољне Србије, њима је пред очима. За такву Србију они залажу своје животе и трпе недатке свог позива.

У другарској љубави, са песмом на уснама која велича њихове идеале, они противстављају своје животе у одбрани угроже-

ног Српства, од бољшевичке опасности. Зар има нечега лепшег, узвишенијег и величанственијег, од њиховог примера?

Уморни, голи и боси, не знајући за сан и одмор, са пушком у руци, они шестаре изнад српских села и вароши, чувајући мир и ред својих суграђана. Бели орлови размахнули су својим јуначким крилима да би у њиховом окриљу и заштити, српски народ могао лечити своје ратне ране, сачекати крај рата и дочекати васкрс српског народа.

Задојени млеком славних предака, оставили су своје младе груди на браник угрожене отаџбине и јуначким мишицама одбијају комунистичке валове, спасавајући српски народ, да у њима не потоне. То они годинама већ раде, не знајући ни где ће смркнути, ни где осванути, нити да ли ће имати што за исхрану, нити шта ће им бити простирач, а шта покривач.

Веселе, разоноде и пландисања морају престати, јер су часови које преживљавамо тешки и судбоносни. Свако мора да разуме време у коме живи и да подеси свој живот према ситуацији, која нам је силом прилика наметнута. Редови наших бораца морају се ојачати.

У позадини не сме остати ни један човек у коме још није утрнуо осећај љубави према родној грудји и народу. Свако напрезање и подношење жртве у корист наше народне одбране, у ствари је и осигурање свога личног добра, као и своје личне безбедности.

Ко то још не схвата, тога ће комунистички вихор оборити у праšину и претворити у ништавило. Србији су потребни јуначи

који ће положити животе за њу, јер она је вечна, док смо ми пролазни. Тако су схватили свој позив они тамо далеко од нас, који даноноћно живе на опрези са пушком у руци, бранећи нас и своју отаџбину.

Ми се обраћамо својој браћи, борцима за слободу свог народа и браниоцима нашег огњишта, који се херојски боре противу комунистичке најезде, шаљући им братски поздрав и сву нашу љубав за успех у њиховом подухвату. Нека буду уверени, да правилно схватамо њихова несребична залагања у борби на живот и смрт са мрским комунистичким бандама у сарху спасења нашег народа. Познате су нам све тежобе њиховог залагања и сва оскудица, која их прати на том трновитом путу.

Србија се поноси својим родољубивим синовима и борцима и ведром чела гледа у своју будућност. Историјска нит старе српске славе није прекинута, јер су они, данашњи борци носиоци националног култа деветстодванајесте прожети љубављу за свој род, свету православну веру и отечество. Они који носе Бога у себи и својим срцима, имаће храбрости да поведе нечастивог у знаку петокраке звезде, јер је и Давид победио Голијата у знаку хришћанског крста и спасоносна вере у Господа Бога. Они који истрајно стоје на бранику отаџбине, далеко од својих милих и драгих, који гину са песмом на уснама, не штедећи своје животе заслужили су нашу љубав, дивљење и признање и ми смо срећни да им то јавно још сада одамо, јер то су наша деца, наши рођени, наши Обилићи!

Стари ратник

ЈЕДНА ОПАСНОСТ

Коминтерна је наредила својим експонентима на Балкану да помогну њену генералну офанзиву на Источном фронту, предузимајући акцију сваке врсте да би изазвала устанак и створила жариште за спровођење бољшевичке револуције у овом делу света и у Европи.

Уједињене и сложене српске оружане снаге дају отпор Титовим бандама, које на више тачака врше бесомучне нападе на границе Србије, покушавајући на све начине да се пробрину и упадну у Србију. Са великом храброшћу и самопрегором ове наше јуначке трупе на свима изложеним нашим секторима са успехом се одупиру цвеном непријатељу и у тешким борбама залажу им велике губитке.

Висока национална свест и непомирљив став према бољшевицима, које данас испољава целокупно српско сељаштво од највеће су помоћи оружаном одредима у њиховој борби противу Титових бандита. Сви покушаји изнутра граница Србије да се изазову нереди остају без успеха, јер у српском селу нема могућности да успе макакв партизански подухват.

Српски сељак по својим традицијама, по својим схватањима и из искуства највећи је непријатељ безбожног и ационалног комунизма, који хоће да му се наметне и служи се у томе свима средствима.

Тито је променио тактику и покушава своју акцију у Србији да претстави као заједничку општу борбу свију „демократских“ елемената Његове банде одричу да су комунистичке, већ кажу да су скуп свију оних, који хоће „слободу“ Србије. Они се позивају на разне фалсификоване или изнуђене изјаве, утићући на

српске сељаке да приступају у њихове редове.

Међутим, наши сељаци прозрели су ову камуфлажу и ни на који начин не упадају у партизанске замке, већ свима средствима раде на њиховом уништењу, помажући нај свесрдније наше власти и оружане одреде.

Са те стране можемо бити потпуно мирни и удружене српске оружане снаге у заједници са свесним српским сељаштвом дају нам довољно гаранције да ће и садашњи план за уништавање Србије бити осујећен и црвена опасност дефинитивно уклоњена од Србије.

Али исти случај није са неким нашим великим и малим градовима. Ту има још људи који се поводе за пропагандом Лондона и Москве и верују у све камуфлаже и блефове, које они сервирају. Поремећени поред тога извештајима са бојишта, они праве фантастичне прогнозе у очекивању брзог завршетка рата.

На основу свега тога они фабрикују невероватне вести и утичу на своју средину, која је недовољно обавештена и покушавају да је поколебају и да створе расположење за „народно ослободилачки покрет“. Они издвајају свет да то нису више комунисти у виду „партизана“, већ да је то стварно народни покрет.

Међутим, уколико су добронамерни ови елементи нашег друштва гдно се варају у просубњању и процењивању ситуације. Овде се ради о једној најобичнијој превари, која би скупо коштала српски народ, ако би јој поверовао.

Већина је скинула петокраке звезде, али тиме њихове

вође нису одустале од првобитног плана да преваром и оружјем освоје Србију, па да онда спроведу не бирајући средства, бомбом и камом, свој крвави комунистички покрет.

Мора се човек зачудити лаковерности ових људи, која не увиђају шта их чека после евентуалне победе камуфлираних комуниста. Совјети пишу, говоре и претстављају светској јавности, као да су еволуирали ка демократији и да су напустили раније револуционарне методе да насилием спроведу комунистички режим.

Али у пракси они мало воде рачуна о тим својим јавним изјавама и на још драстичнији и грубљи начин спроводе терор над становништвом, које поново долази под њихову власт. Треба читати извештаје о стању духова становништва Украјине и Балтичких држава, које се повлачи заједно са немачким трупама, кад због вођења операција совјетске трупе треба да уђу понова у неки град или село.

Насупрот свију прокламација и обећања да се неће ништа нико догодити, совјетске власти спроводе најтежа насиља над становништвом, које поново дође у њихове шаке. Може се чак рећи да су у том погледу још безобзирнији и да свој појачани терор оправдавају потребама рата. Процедура лишења слободе и ликвидирања денуцираних грађана упрошћенија је сада и увиђање и уништавање читавих редова грађанства спроводи се масовно и безобзирно.

То би требало да знају ови наши лаковерни људи и да према томе схвате шта њих чека и чему треба да се надају у случају

да загосподаре Србијом експоненти Москве. На својим кожама они би најбоље осетили како су гдно насели. Али би им узалуд било кајање, јер би дошло доцкан, пошто они већ не би били у животу да би могли да се кају.

Ради своје правилне оријентације зашто они не покушају себи да објасне да Тито уствари не признаје владу др Шубашића, јер неће да дели власт ни са ким и хоће да има слободне руке. За то др Шубашић иако има покровитељство Черчила мора заједно са њим да долази на ноге Јосипу Брозу Титу, да би добио нешто власти од њега.

Зато, место да се ови лаковерни и малочлупни наши људи заносе некаквим илузијама о „преображају“ Совјета и њихових експоната по свету, боље би урадили, ако им је живот мио, да не повлађују и не помажу ове камуфлиране „ослободиоце“. Они треба заједно са свесним грађанством и сељаштвом да учествују сваки на свој начин у борби за спас Србије од комунистичке немани.

То је императивна дужност сваког Србина данас без разлике да да свој прилог у овој светој борби за српску земљу, јер су времена тешка и судбоносна и свака догрешка се скупо плаћа, било појединачно било скупно, а нека може да изазове и националну катастрофу.

Зато сви без разлике у заједнички српски антикомунистички национални фронт у коме лежи спас Србије и Српства!

М.

ПУТЕМ СТАРЕ СРПСКЕ СЛОГЕ

Када су се југословенска кола расточила и точкови завалили у благо, српски народ је занемом и нашао се на беспућу, обезглављен, напуштен и голорук. Ни крив, ни дужан пострадао је, а није знао зашто?

Остављен сам себи у такој тешкој ситуацији, поклекнуо је и показао слабост, па су се кроз његове редове пробали нови људи. Они су људи били регрутовани једним делом из најнижег друштвеног олоша, који је прошао кроз казамате, а другим делом од идеолошки васпитаних комуниста, који су били потпуно одвојени од свог народа.

Тада је стање постало неиздржљиво. Плански и систематски тровани завањани, Срби су се

помели и распрштали на све стране као стадо оваца напуштено од својих водића и чувања. Неслога је узела великог маха, да се нису могли наћи три добра Србина, да једно мисле и да имају једно гледање на ствари.

Нетрпељивост је постала тако велика, да је брат брату радио о глави, међусобно се оптуживали за издајство или за виновнике опште несреће. Многе главе пале су у тешкој братској заблуди, да су један другом непријатељи и да један другом зло желе.

Малени број трезвених родољуба и патриота, који није изгубио главу, био се забринуо за судбину земље и народа.

Па ипак Бог, који чува Срби-

ју, био је добар. Та малобројна родољубива група отпочела је енергично и снажно да спасава свој народ, улажући у тај патриотски посао сву своју памет и мудрост. Била су то, заиста тешка времена пуна искушења и за те родољубе и за српски народ. Ложило се и посртало на том путу, уздицало и падало, гајило и губило веру, трпило поругу и увреду, али се све јуначки подносило и издржало. Од малене групе, постајала је група, од групе већина, од већине цео српски народ.

Шта је то што је тако чудесно утицало на наш народ да за релативно кратко време дође к себи, и изађе на чистину са које му је поглед био јасан, догађаји

„НАША СНАГА У САДАШЊОСТИ И У БУДУЋНОСТИ ЛЕЖИ САМО У СРПСКОМ НАЦИОНАЛНОМ ФРОНТУ“

На великом народном збору у Шапцу министар пољопривреде и исхране инж. Рад. Веселиновић одржао је говор у коме је рекао између осталог:

„Влада народног спаса проишла је из потребе да се заустави страдање српског народа. Није се генерал Недић ставио на чело српског народа у најтрагичнијим његовим данима зато што је био жељан власти, већ по великој историској нужди за спас српског народа. Основна теза политике владе народног спаса била је и остаје ред, рад, мир и братска слога. Слога на првом месту, јер смо слободу кроз нашу мукотрпну историју више пута губили искључиво због своје неслоге.“

Империјализам окупације намеће нам посебне дужности, али треба да имамо на уму да ниједна окупација није трајала до века. Лојалност и коректност према окупатору намеће нам потреба нашег народног опстанка и будућности српског племена, чији живот не сме да се угаси.

Они са комунистичког радио-Лондона сматрају то издајничким и позивају српски народ на побуну, како би што више изгинуо. Они желе да Срба на крају рата буде што мање.

Али, нека знају, да Срби неће у комунисте. Срби добро знају да тамо где прође комунистичка најезда, ту трава не расте, па зато и не траже да их ослободе комунисти.

На против, они знају да ће их ослободити само заједничка свест, да сви Срби као један морају бити

сврстани у јединствени национални фронт.

Осврћући се на југословенску владу Ивана Шубашића, министар Веселиновић нагласио је да је она експозитура Јосипа Броза, што се најбоље види из чињенице да

комунисти, и после образовања ове владе нападају на српске крајеве.

Краљ Петар није потпуно слободан, и зато не може да се супротстави тој аномалији, да онај који уништава српски народ, треба у исто време да буде и његов ослободитељ.

— Лутали смо три године — рекао је министар-Веселиновић — тражећи пут којим треба да иде српски народ. Данас можемо отворено да кажемо:

српски национални фронт, то је пут којим треба да иде сваки Србин,

јер они из Лондона, сигурно је да неће жртвовати ниједног Енглеца за српски народ.

Они хоће да се ми дигнемо против окупатора да би изгинули. Енглеци и Американци није брига колико ће по свршетку рата остати Срба у Србији, али зато о томе мора водити рачуна сам српски народ. Зато,

понављам, наша снага и у садашњости и у будућности лежи само у српском националном фронту.

Сврстани у тај фронт, Срби ће одолети свим ударцима и на крају рата бити количина за поштовање. Овако мисли деведесет девет од сто српског народа. Ако будемо сложни, ми ћемо,

сигурно је, дочекати крај рата, а самим тим и своју слободу.

Ако будемо паметни, ми ћемо остварити државу која одговара духу и потребама нашег народа,

а то је сељачка држава на задружној основи.

У тој тежњи и генерал Недић вас је поздравно и упутио вам поруку, да сврстани у снажни национални фронт будете уверени да ће Србија ускоро пребрини ове тешке дане и дочекати бољу будућност. У то име кличемо:

Живео српски народ, Живела мајка Србија!

Крај говора министра Веселића поздрављен је бурним клицањем Србији, српском народу, генералу Недићу и Влади народног спаса.

разумљиви, а спасење на видуку? То је стари светосавски пут који му је у највећој несрећи поново пукао пред очима и на њему угледао све оне светине, које је раније изгубио, жртвовао или занемарио. Да тај пут сагледа, да се беспућа опрости, да се за своју веру поново загреје, да српски народ дође к себи, заслуга је родољуба који му се већ три године налазе на челу, укажујући путеве који воде српски народ препороду, обнову и спасењу.

Лако је данас у писању прескочити тај мучан и тежак период од pune три године, једним потезом, али га је дан за даном, месец за месецом, требало преживљавати са свима незгодама, непријатностима и жртвама, које су често биле колико болне, толико и непотребне. Српски народ је преживео још једну своју Голготу, мучнију и тежу од ранијих, јер су се жртве најчешће подносиле у великој заблуди, у међусобним обрачунама и оптуживањима. У ствари, кривци за сву његову пометњу, пад и страдања, били су ван његовог домаћаја, изван његове средине. Тамо је требало тражити узрочнике његове националне катастрофе и духовног растројства. У основи, огромна већина српског народа, била је невинна.

Српски вечити геније улио је снагу и мудрост водећим родољубима, да после тог дугог и мучног периода врате српски народ на старе путеве његових предака и приведу га луци спасења. Историја, тај неумитни суд, обасјаће јачом светлошћу и већом правичношћу тегибни пут који су у том периоду прешли наши родољуби са свих страна, из свих staleжа, на водећим и неводећим местима, да би искупили своју патриотску дужност према свом народу.

Један патриотски савет нашој браћи: не хитајте у похвали или осуди појединца. Биће прерано и погрешније. Многе ствари ни су онакве, какве смо их ми замисљали, нити људи онакви, како смо ми за њих чули. У овом времену страховите пометње у српском народу, где су и комунистичка провокаторска вршљања достигла кулминацију, српски народ треба да се добро чува завођења и лажног претстављања ствари и људи, те и свог личног суда. Биће времена и за то, јер ће све јарко сунце показати и доказати.

Такве су биле три године, мање више сличне. А данас? Данас, у доба кад више нема Србина, који не мисли својом главом и не гледа својим, српским очима, данас се већ сме загледати у резултат. Баш данас, кад су се још једанпут над српским простором надвили црни, густи облаци, баш данас ми смело дигнемо главе и довикујемо српском народу: **храбро напред, будућност је наша!**

Нас више не плаше комунистичке оружане гомиле, које су сврстане у разбојничке банде под командом Јосипа Броза, јер је српски народ исковао тешко оружје којим ће размрскати главу болшевичкој хидри. То је његова стара, благословена и спасоносна српска слога, чије иницијале носи вековима на свом грбу.

Данас! Окрените главе ка свима странама српске земље, па ће те и сами увидети резултате мукотрпног рада и напрезања. Ено Малог Јастрепаца, Голије, Топлице, Сокобање, Бољевца, Кривогира, Љубовије, Мачве, Чајетине, Равне горе и триста других мањих и већих места, која вам пружају доказе истрајног рада и пожртвовања наших јуначких синова и обновљене слоге.

Да, обновљене слоге, праве старе српске слоге, коју смо изгубили, па је сада поново нашли, полазећи старим историским путевима Србије и српског народа.

Зар не чујете патриотске покличе Шумадије, Левча, Мачве, Поморавља, Вељкове крајине, По реча, Топлице и осталих српских крајева?

ЦРТИЦЕ СА ИНВАЗИОНОГ ФРОНТА

Пише: Ратни извештач Рихард Десмет

Чим сване амерички ловци као рој сивих гавранова, почињу своје смртоносно кружење изнад наших глава. Не нападају они само војна постројења или индустријске циљеве. Веома често дајући они својим експлозивним поклонима мирне сељаци који обделавају своја поља. Најбоље вас о овој борбениости „америчких спортиста“ могу обавестити они бескрајни редови француских избеглица који хрле у гомилама из својих порушених и запаљених домова.

Јуче смо разговарали са једним америчким заробљеником. Уствари он је Фламанец али још као дете напустио је са својим родитељима отаџбину и отиснуо се у свет. Тамо, преко океана, запослили су се његови у некој фабрици аутомобила. Он је наукао америчку униформу и пошао у рат као опробани Американац.

Неколико француских грађана који су се нашли у близини успели су након дуже времена да овог „неверног Томија“ најзад убеду са врло јаким и доказаним аргументима.

Недалеко од нас поред једних кола стоји младић од свега отприлике 18 год. Прилазимо му и разговарамо са њим неколико тренутака. Док одговара на разна питања његов је поглед безпрекидно управљен ка широкој равници која затвара хоризонт. Он први пут стражари на предњим линијама и по свему судећи ни за коју цену не би коме препустио ову дужност.

Толико пута јављао се узалуд за фронт. И најзад са неколико другова успео је да дочека срећан тренутак. Сада је на бранику отаџбина и ни једна ситница му неће измаћи оку. На радију је ухватио непријатељску вест коју сад треба проверити и онемогућити.

Његове успамтеле очи и зајадурени образи говоре доста. Намера непријатеља разбиће се захваљујући спремности, љубави према отаџбини, и неустрашивости овог младог „Хитлеровог омладинца“.

Једна непријатељска оклопна кола најмодернијег уређаја приближавају се дрско немачким линијама. Метак једног тежег топа изабачен са немачке стране проширио је ваздух и елегантно просвирао утрбу гломазног америчког „Шерман-панцира“ најидеалнијег типа. Пет мртвих и прилично ратног материјала прешло је у руке Немаца. У раном јутру па већ један успео подвиг.

У једном дивном нормандском замку са кулама нашли смо преноштице. Власница је једна симпатична стара маркиза коју опкољава читава војска лакеја и остале послуге. Стара дама не гледа у нама непријатеља и врло срдачно нам уступа своје просторије да се забавимо. Једном приликом касније када смо стару госпођу понова посетили пресреда нас је са много симпатија питањем: „Е па господо какве новости нам доносите јутрос?“ На одговор: „Све је у реду, г-ђо Маркизо“ мој колега новинар прснуо је у гласан смех јер то беше тачно онај познати одговор који је већ постао уобичајени француски штапер и који за нас познаваоце ипак има много комичности.

То се Србија буди, корачајући старим путевима српске слоге, братске љубави, чојства и јунаштва, да изврши своју историску мисију као заштитни бедем европске културе и цивилизације у овом простору, јер црвена неман хоће са ове стране да продре у срце Европе.

Сложни Срби смрваће црвену аждају, јер Бог чува Србију и Србе, који су почели и сами да се чувају!

Б. Ђ. М.

Министар Веселиновић држи говор на великом народном збору у Шапцу

СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ

У ЖАРИШТУ БОРБИ

Србија се налази у жаришту борби за свој опстанак и за своју будућност. Као природна последица споразума Шубашић-Тито дошло је признање Титове „влада“ као једине управне власти на поручју Југославије, што значи да је Шубашић потпуно капитулирао пред Титом; заједно са тим дошло је до новог јаког напада партизанских хорди на Србију. У овим моментима када се наш европски континент потреса од језивих и ужасних борби и Србија постаје поприште обрачуна свесних националних снага са комунистичким уљезима, пљачкашима и србоистребитељима. Као некада у давна и далека времена, када су варварске хорде као стихија опустошења сатирале поједине крајеве Србије, тако и сада банде Ивана Шубашића и Јосипа Броза покушавају да искорене и сатру делове Србије. Безобзирно, немилосрдно, убилачки и халапљиво они поступају и према земљи и према народу.

Јасни су њихов циљ и њихове намере — најпре опустошати Србију, истребити народ, сломити снажни национални отпор, па затим изградити своју базу у крајевима који су центар и кичма Србије, а Србија је центар и кичма Балкана. Ради се, дакле, овде о две основне ствари — ово је борба против српског народа и његове земље, а истовремено и борба против оних снага које штите Балкан и осталу Европу од бољшевизма и англоамеричког пљачкања. Као и у прошлости и данас се показује да српски народ стоји на мртвој стражи, да је и поред свих тешких удела непоколебљив, постојан и готов да се бори и да издржи до краја. Он осећа да му судбина поново намеће велике и далекосежне европске дужности.

Ми волимо Србију, живимо и умиремо за њу, али знамо да је Србија део Европе и верујемо да се Европа брани и овде на нашем раскрвављеном, разораном, српском тлу. Та свест и то сазнање и постакло је нас добровољце, да се још пре три године, у приликама које су биле веома тешке, прихватимо оружја и неправне борбе. Управо, од свега што је потребно за борбу ми смо тада имали љубав према својој земљи, веру и наду у Бога и поуздање у себе. Ми смо осећали како се у нама разраста једна исполинска снага, како крв ври, како се мисао и срце буне и како се све то слива у један замах у чију смо продорну снагу непоколебиво веровали.

И данас, после три године тешке и напорне борбе ми верујемо у продорност

нашег ударца, у сигурност нашег става и спасоносност нашег пута. Ми видимо какве се све опасности надносе над нашу земљу, видимо како се наши непријатељи повезују, злурадо смеју, како оштре своје крвничке ножеве у нади да ће моћи да доврше своје богумрско дело против српског народа. Али се ми свега тога не плашимо. Ништа нас не онеспокојава. Кроз борбу и жртвовање ми смо познали неисцрпљиву снагу наше земље и нашег човека. И кад смо били сами, оговарани и клеветани, ми се нисмо плашили ни узмицали. Још мање ћемо то данас када је живот оправдао наш став и када широки народни слојеви све више увиђају да смо имали право. И не само уви-

ђају, него се све бројније сврставају у наше редове и све срдачније залажу у борби која постаје ствар наше судбине.

Десило се оно што смо очекивали — све више постајемо стојер окупљања националног отпора, со јунаштва и широки загрљај који одушевљено прима сваког брата Србина, који у Бога верује и бори се за Краља и Отаџбину. Јер та три симбола, три су упоришта наше борбе и трострука веза свих нас националиста. А баш на те три наше светиње навалили су сви они који желе да нас што пре нестане и да се после нас шире и распростиру на нашем простору.

Налазимо се у жаришту тешких и напорних борби.

Комунистичке банде прикупљене из разних крајева земље нападају на ужу Србију пошто су већ опустили многе српске крајеве. Они хоће да искорене и разоре и ово вековно језгро Српства. Хоће да нас поново у црно завију, да нам градове и села претворе у згаришта, да од Србије направе гробље.

Ми српски добровољци се супротстављамо томе. Ми имамо снаге, постојаности и вере. Ми се не плашимо, ни ти посустајемо али видимо истину и стварност непосредно и зовемо на борбу и окупљање свих српских националних снага, на борбу која није мала и безначајна, него судбински важна и истинска, а од исхода ове борбе, зависи наша судбина. У то нико нека не сумња и не-

ка се никаквим другим илузијама не завава.

Позивамо у борбу, позивамо на подвиг и жртву, позивамо на одбрану свог права на живот и на одбрану свога народног достојанства; позивамо свакога у коме куца српско срце и ко се није одродио и изродио, да што пре и што самопожртвованије уђе у редове бораца који радије умиру, него што постају робље црвених злочинаца. Пред зблике ове борбе све ситне разлике морају отпасти. Ради се о Србији и о будућности и образу српског народа.

Ми видимо да је настао последњи час борбе. Овај час одређује и наш став, и носи у себи последњу заповест. Она гласи: Победити или погинути.

ТО НАМ ДОНОСЕ ПАРТИЗАНИ...

Међу многим комунистичким архивама и документима добровољци II пука запленили су у селу Бинђуши и једну велику слику витешкога Краља Александра I, али у најновијем — комунистичком издању. То најновије издање разликује се од старијих у томе што је слика Великога Краља одликована одн. допуњена са још пет петокраких „звезда“, које су „брижљиво“ уцртане масним бојама.

Чело, дубокоумно, интелигентно и паметно, које је мислило само за добро народа; чело, које је решило да поведе одлучну борбу са свим непријатељима и илегалцима; чело, које је сакривало и украшавало онај велики ум што је онако разбориту и далековидну политику водило; најзад, чело, које је размрскано менима комунистичких агената и масонских проповедника због светог рада и високе свести о задатку што је доносио неизмерне користи српском народу, Балкану па и читавој Европи — то чело су партизани украсили петокраком звездом.

Рука, јуначка и неустрашива, која је секла све оно што је било против народа и његовог напретка; рука, која је потписала прва смртну пресуду свим деструктивцима и комунистима; ру-

ка, која није хтела да потпише толико пута тражени савез са С. С. С. Р. нити да призна совјетско-јеврејску творевину; рука, која је толико пута својим владарским потписом, запечаћивала и оживотворавала оно што је на толиким (владарским) мировним конференцијама и скуповима манифестовало срце и бранио разум овога владара; рука, најзад, која је почела прва да сече и уништава комунистичку организацију у нашем народу — та рука је украшена партизанском петокраком звездом.

Униформа српска, освештена и часна, ношена са поносом из борбе у борбу, из победе у победу; униформа, типично српска и израз српске душе као најлепше остварење српског укуса; униформа, попрскана крвљу најбољих и најдостојнијих српских синова па и самог Краља Александра I; униформа, коју су са поносом и достојанством носили они хероји и јунаци што су крвљу и делима својим створили слободну државу, окупили све Јужне Словене и делима својим задивили свет; униформа, најзад,

У колони по један...

са којом је сваки Србин решен да гине и мре — полут својих предака — та униформа, скромна али драгоценна, допуњена је са још једном петокраком звездом нешто изнад лакта.

Владарске ознаке, типичне и овечане славом, заслужено додивене у сагоревању за свој народ; славне јуначке плетенице, које су одликовале најдостојнијег међу најдостојнијим и највећег међу највећима; нараменице, које су красиле понос и лику Јужних Словена; те ознаке владарске, најзад, које су добијене борбом, мучеништвом и јунаштвом а не по некаквом праву и наследству — помрачене су и засењене нашкрабаном петокраком звездом, амблемом комунистичким.

Јуначке и неустрашине груди, које су дисале неизмерном љубављу за све па и према непријатељима нашим; груди, које су носиле широко, мирољубиво али и праведно и богољубиво срце; груди, украшене најсветијим и највећим одликовањима нашим; груди, које су се излагале свуда тамо где је била потребна жртва за друге; груди, најзад, које су искривиле у ревносном и напорном раду за слободан разви-

так и што достојнији рејоме српског одн. југословенског народа — те груди су, поред Карађорђевог звезде, Белог Орла и других одличја украшене и „одликоване“ још и петокраком партизанском звездом.

Са тих пет петокраких „звезда“ одликован је Витешки Краљ Александар I, поред оних других около слике, са или без српа и чекића, које нам личе на неку партизанску „гарду“ око овог највећег антикомунистичког борца. Док су сви други пређашњи или савремени антикомунистички борци кокетовали дуже или краће време са комунистичком креатуром — С. С. С. Р-ом докле је Краљ Александар I остао доследни борац. Ово мора сваки љубитељ истине да призна.

Вероватно је да су партизани говорили народу да је Краљ Александар I био комуниста и као такав погинуо, а за доказ и поткрепљење тога пропагандног трика добро им је дошла ова упропашћена слика.

То све за „добро“ и „слободу народа“...

То нам доноси партизани — „наша народна деца“...

Живојин Рад, Првуловић

Командант операција против партизанских банди, Начелник штаба СДК, потпуковник Рад. Таталовић, прима извештај о протеклим борбама од команданта Другог добровољачког пука, мајора Марисава Петровића...

Комора има реч

ЗАВЕДЕНИ И „ЗАВЕДЕНИ“

Топ јуче после подне, када сам однео пошту у штаб батаљона видео сам како: командант, ађу-тант, мој командир и још неколико официра, разгледају једну велику карту, по њој вуку прстом и све говоре: „кота“, „падина“.

Кришом сам замолио командира за одобрење, да могу остати у вароши и мало дуже, ако ми наиђе „рођака“ са села.

„Иди, па спавај“, — одговорио ми је командир и наставио зурење у карту.

Враћам се у касарну и мислим на „рођака“, а у ушима ми одзвања одговор „сповај“. Предсећам, како већ у чети звони телефон и ћата прима наређење од командира, да ме забележи за ноћни додаток. И ако би проблем моје „рођака“ био решен. Знао сам већ те трикове, што их је потпоручник научио од командира Мила.

Заиста, тако је и било. На самим касарнским вратима спрете ме друг ћата и као из пушкомитраљеза поче да сипа: „Честитам!... Ноћни!... Друга!... Позади кухиње!...“

УРАНАК

Легао сам рано и пошто сам се већ наславао, кроз полусан чујем: врата се отворише и неко пажљиво улази у собу. При слабом светлу плаве сигналице, угледам лик разводиња. Прилази до једнога дрвца, вуче га за кошуљу и шапће: „Устај, поноћ је!“

Овај се буди и гледа зачуђено. „Устај, поноћ је!“ понови разводињик.

„Та, мани ме, нисам ја додатак, ја сам кувар“, — чујем одговор.

„Да, да, кувар, настави разводињик прилазећи к мени. Откри ме. На његовом ведром лицу трепери плави зрачак и као да му је жао што ме мора дићи из кревета, шапћу кратко: „Друга, поноћ, устај!“ и оде.

„Смена напред...“ смена стоји... нови стражар напред!“... још неколико речи и ево ме баш позади кухиње.

Касарски круг притиснула помрчина густа као тесто. Једино тамо на бошковицама, поред дрвца, три сигналице намигују испод својих тамноплавих наочара. Ту до улице, где је најгушћи мрак између касарне и зида, чује се шкребане одмереног корака једног стражара. Преко круга полако долази кувар Кухињска врата зацвилише и њега нестане међу казанима и шерпама, одакле до мене допире по која разговарна, а по која несусвисла реч.

Зврим у ноћ и мислим: „Зашто неће да дође дан, пре него зора заруди!“

Одједном касарна оживи као мравњак. Свак се жури, чују се врата, Шкрипи чесма. Умивање Неки шапат. Ту, у близини мене, на сметишту, стражарски пас глобе коске и неуморно се напреже као да жели зубе сломи-ти. У њега, са дуда, мачак ужарио очима. Хоћу да их помирим, али мачак преде и режи, као да ми жели казати, да је његово место на дуду, јер „треба да се зна, ко је госа у дворишту.“

Кувар срдито води прекирку са лонцима. У кухињу хитро улази, још неумивен, у кошуљу немарно зашкваних рукава, водник Стефановић. Отвара пећ и узима жар да запали цигарету.

„Немој да ми брљаш“, — довикнује му кувар и не дижући главу да види, ко је ушао.

Овај га није добро разумео па му тумачи: „Није мени право име „Брља“, мени се тако шале.“

Збуни се кувар, када види, да је баш водника „Брљу“, опоме-нуо да не брља. „Маните ме господине водниче, јутрос сам устао на леву ногу, па се срди.“

Водник одлази, а кувар Мирко брзо скида посуђе са једне клупе и леже на њу, али тек што је легао, улази потпоручник Луковић, заступник командира, и у чуду гледа куvara. Овај брзо устаје и рапортира: „Господине потпоручниче, ја сам четни кувар. — Јутрос сам устао на леву, па ко велим, хоћу мало да легнем да поново устанем на десну, — јер овако сам сав бесан.“

„Добро, добро“, — одговори командир па ће: „Знаш ли ти куваре шта ти је дужност?“

„Знам, и те како. Научио ме просветар. Јело мора бити укусно и на време. Када делим, сваком морам дати једнако а командиру најмање, јер он има много посла и нема времена да једе. Ових дана морам да тражим дозволу за варош. Морам ићи код интенданта. Просветар Живић ме већ три пута замолио, да њему уместо црне каве скувам неку супу, која се зове „реторика“. Ја то не умем скувати, па морам питати интенданта Ђуру за савет, јер чујем да он то уме.“

„Зна то водник, „Вежба“, питај га, он ће те научити“, — одговори потпоручник Луковић и оде.

ДЕЉЕЊЕ ДОРУЧКА

Постројена чета јунака и бораца, скинутих капа у молитви тихој, у један глас „Бог је с нама“ изговара.

Без речи прилази колона казану.

Кувар се жури да што пре подели, држећи се просветаровог савета.

„Опече ме“, — чује се протест малага Душка.

Кувар се на то не осврће и дели даље.

Дежурни не пропушта случај већ опомиње: „Пази Мирко, мрак је, да им не сипаш на руке.“

„Та маните га, поднаредниче, он се шали, ја видим у мрак као „кокош“, — одговара Мирко.

Када је свима издјелно обраћа се дежурноме:

„Знате, друже поднаредниче, цела чета навали на куvara а ја немам помоћника, па не знам шта пре да радим. Да сам код својих, ја би њима брзо поделио „бела леба и сланине, а овде морам једнако да кувам“. Треба да просветар разгласи, да се у добровољце прима и која кукавица, јер су до сада долазили само јунаци који неће да буду куvari.“

После доручка, круг је поново оживео. Постројавање, подела, разбор, све иде брзо али без и једне гласне речи.

У кухињи нова сцена. Долази коморчија Славко и преноси наређење вође коморе, да се и кухиња спреми за покрет.

„Та немој да се шалиш“, — одговара кувар сав изненађен. — „До сада кухиња није пратила чету.“

Славко му, смећећи се, тумачи: „Е мој, друже Мирко, наша се чета и зове пратећа баш за то, што кухиња прати чету. Пази што ти ја кажем јер кад из болнице дође командир Миле, он одмах од куvara створи каплара, а ти као каплар то мораш да знаш...“

ПОКРЕТ

Поред наше касарне пролазе стрељачке чете, после којих на одређеном отстојању креће и наша. Када су већ и последњи наши делови напустили варош, водници саопштавају заповест људству и тако дознајемо, где ће се за време дејства налазити: командир, болничари, носиоци рађеника, крмор, превезалиште, као и да ће под заштитом топова и бацача наше чете, стрељачке јединице подилазити партизанима који су се утврдили на локалитима, на брду Х.

Сви примисе заповест хладно, једино куvara интересује, ко ће остати са комором да чува кухињу, јер каже: „Мене је научио просветар, ако ме код кухиње нападне мало партизана, да ми је дужност бранити казан пушком, али ако их буде много, да претурим казан, јер ако их пустим да се наједу научиће се, па ће ми долазити сваки дан...“

ПОЗДРАВ ЗОРИ

Већ су неколика села остала иза нас, Цврнут птица и песма

петлова, поздрављају зору. Источно руменило прошарано са по којим облачком, голубије боје, разлева се и губи у плавилу небеског свода.

Вијугавом цестом одмерено се креће колона.

Одовуда с десне стране добијемо извештаје од патрола побочница, које баричнићима, сад с једног сада с другог брда, предају извештај вође патроле, што раће посматрамо него у ноћи сигнале светлом. С леве стране, клопће долап и овако рано пије воду, као да страхује пред овом жегом за своју згрбљену хртењачу.

Што се ближе примиче дан, то расположење и живахност више расту. Коначно се осети и присуство нашега ћате, који својим веселим препричавањем забавља читаву комору. Комора као комора, прича о којечему и препричава своје коморичке вести и новости.

Један од коморчија поставља питање: „Шта би казао партизански госа Шубашић, да нас види како идемо у посету његовим миљеницима — партизанима? Али, пре него се ко прибрао да одговори, већ ћата осво паљбу: „Ето, баш коморичко питање, о чему не треба дуго главу разбијати, него само:“

Удри за крст за образ јуначки Ко гоћ носи свијетло оружје Ко гоћ чвје срце у прсима Хвлитеље имена Христовог Да крстимо водом или крвљу! Тријебимо губу из торине!...

јер тако нам је казао наш велики владика и државник Његош, па није потребно слушати политичке полетарце, који ништа заједничког искрено са Србима нису имали.“

Коморчије су били задовољни одговором те један од њих полазак: „Паметан је наш ћата. Ишао је он у школу десет година и завршио један разред. Био би ускоро завршио још један, али му је учитељ полудео од велике радости, што има тако доброг ћака...“

Тамо под падинама брда прелазимо преко моста, испод кога, низ неравно корито, вртоглаво и бескомично, сав у пену обучен, скакуће поточић, као да му се жури да што пре стигне у на ручје реке.

Иза хоризонта, попут усмиране плоче, ваља се сунце, привидно два пута веће него о подне. Његови први зраци просинају се на цветно шаренило у чијој се ролси ломе у дугине боје, дајући овом јунском јутру, неисказану лепоту, која душу, ових вредних, младих гостију — добровољаца, обузима, груди надима.

СУСРЕТ

Колона напушта дрвм. Свака чета узима свој правац. Истурене патроле појаве се час на једном час на другом вису. Наша чета по водовима следи стрељачке. Комора са кухињом остаје према заповести.

Уједном као гром из ведре неба, разлеже се прасак пушке. Е-хо њеног гласа одбија се о сведна брда, као да им жели јавити долазак посета и скорни сукоб смладине, која и ноћас, скинутих капа, молећи се тихо, прививаше Бога, — са јуциним слугама, које подижу песницу у вис у знак претње домаћину васионе, — Свевињем.

Тишина, затим други пуцањ, па митраљески рафал. „Није наш“, — каже један старији друг, који је већ познавао како добровољци дејствују из машинског оруђа.

Из даљине, испод самог врха једнога брда, сигнариста предаје извештај али ми у комори, боље разумемо шта пушке говоре.

Наше јединице све живље у еволуционом поретку колоницама одмичу, а прасак пушка чује се све чешће, док коначно и бацачи својим снажним и потмулим гласом, не објавише сукоб. Десетар за осигурање коморе,

са падина изнад села, ослушкује борбу и довикује вођи коморе: „Тамо ври, господине водниче“ — али пре него што је овај нешто одговорио већ и кувар Мирко довикнује: „Мој казан ври, господине водниче!“

КУВАР ЈУНАК

Док вођа коморе прегледа у прегнуте артилериске двоколице са резервном муницијом, докле кувар Мирко и коморчија Славко врше примопредају дужности куvara. Кувар жели да објаве другове у стрељачком строју, а докле ће га замењивати коморчија Славко.

Потоцима и увалама, ослушкуюћи паљбу, стигао је и Мирко на ватрену линију.

На падинама једнога брда, изнад потока, у густом шумарку, постављен је тешки бацач. С друге стране потока, такође у шумарак, увучен је топ. Послуга добива извештаје о противнику и заповести од извиђача и вођа оруђа. Нишанија бацача понавља заповест: „Доброш... плоча... помоћни нишан... четврто пуњење... готово... пали“. Пувилац спушта бомбу у бацач и хитро леже. Бомба излеће. Послуга је прати погледом, све док не пређе у окомит смер падања. Затим, напредгнута пажња. Још мало, Бљесну пламен, а густ прамен дима и прашине.

Сви, а нарочито Мирко са усхићењем посматрају, како је бомба пала баш на циљ — ров партизана, одакле митраљески рафали осипају његове другове.

„Дајте да ја једну спустим“, — повиче Мирко.

„Немој да ми брљаш“, — добио је одговор од водника „Брље“ као реванш за јутрашње брљање по пећи.

Паљба се наставља. Мирко одлази до другог бацача, посматра и моли: „Да врачам, хоћете ли погодити у циљ“. Али му нишанија даде савет нека иде у Ацину чету, јер је тамо нишанија Стеван Врачар, па нека заједно врачају.

Преко брда и увала разлеже се непрекидно хук пушка, праћен складном сврком митраљеза и потмулим „бум“ бацача и топова, чије заједничко дејство ствара један неодређени шум, који се може упоредити са неодређеним мирисом у апотеци или амбуланти.

Са овом пакленом вревом надвикнује се један добровољац колико га грло носи: „Хеј, коцкари, ако вам још који динар звекеће у цепу, баците карте!“

Један друг га опомиње, нека не филозофира, већ нека им отворено довикне шта хоће. Поново се кроз хук пробива надвикивање: „Ко је мобилисан и ко у срцу носи Српство, нека остави Јошу Броза и нека бежи к нама!“

Са левог крила стиже извештај, да је код њих време за јвршиш, после чега ће уследити бочна ватра.

СОМОВЕ ПАМЕТИ ИЛИ

Заиста, на левом крилу примећујемо комешање, па покрет пратен снажним „Ура!“, после чега партизани узмичу. Наши приводе заробљене и предаје, које су партизани ових дана мобилисали. Ту су неколика дечака, млади око 15 година. Из очију им се чита безбрижност а погледима се сусретају са нашим. Затим стари људи. Затим један младић, висок, елегантан, двадесетих година, гологлав, са кривошком фризуром, у лицу пун, танка вратина, дрмка главом. На њему лепа блуза, сиве боје, кроја Националне службене, хлаче штрафисте, доле узаних ногавица. Оригиналан „денди“.

Одређени чувари, немају стрпљења да сачекају свршетак борбе, већ питају све могуће и немогуће.

Овај елегантни вергла као чертаљка на поточари:

„Ја сам на сиду одведен. Зна-

те, ја сам из Београда. Свршио сам осам разреда гимназије. Имам друга у Националној служби. Стриц ми је члан кварта. Претили ми партизани и ја отишао“.

Сви мирно слушају како из овога одрођеног и однарођеног типа вешто говори лукави јеvreјско-партизански дух, само му се кувар Мирко насмеја: „Е, друже, и ти си јутрос устао на леву ногу“.

Партизан упада: „Верујте, заведени сам“.

„Гле, мој заведени матуранте“, — додаје један добровољац, „како су те завели из Београда у ова брда. Ја ти то верујем, јер наш командир Десимир често прича, да он није по занимању рибар, али кад он оде у пешање, увек му на удицу дође сом. Сигурно је и са тобом сличан случај. Имаш сомову памет или срећу“...

ПОСЛЕ ПАЉБЕ ПЕСМА

Подне је већ прошло. Као сунчаном жегом заморена, смањује се хука и паљба, „ура!“ разлеже се громко. Поново само оштра паљба. Још један силан „ура!“ дуж читавог стрељачког строја националних бораца. Тишина. Затим, из партизанских ровова, уместо митраљеске паљбе, разлеже се складна, сложна и снажна, српска песма:

„Заставе наше гордо се вију
На врховима високих гора
То добровољци победи стижу
И лепших дана свиће нам зора“...

Разбијено је упориште и наставља се гоњење после кога добровољци навалише и на куvara, који, и поред најбоље воље, да и он буде међу првима кад се партизани гоне у стопу, мора и даље остати код казана, док му не дође смена оних, који воле овако позади уз казан и слично.

За време ручка добровољци препричавају разне доживљаје из борбе.

Мало по страни, лежећи на трави, упустио се ћата у разговор са „заведеним“ матурантом.

Овај уверава ћату, како је заведен и како ће донети писмене доказе од свих познаника. Једино је сада потребно, да га, идући у касарну, — пусти.

Ћата му лагано одговара: „Врло радо би те пустио, али је боље да останеш мало овде, јер како вилим, положио си једну матуру у Београду, једну код фирме, за продају српских глава. — Шубашић—Броз, па треба трећу овде да положиш, јер три пута Бог помаже“.

„Какав Бог? — Јели га ко видео?“ пита „заведени“ и посматра ћатину згужвану блузну и чак шире, по којима сигурно цени и знање.

„Јеси ли ти паметан?“ — брзо ће ћата.

„Мислим, дакако да јесам!“ — одговара заведени.

„Ко ти је видео памет?“ — додаје ћата.

Овај је вхтало а ћата настави: „Видиш, уместо да си читао „Горски виенац“ и друге наше светле путоказе, ти си запливао у мутну реку запада, трајећи у њој окрепе, док ти тако „Гвоздена пета“ није стала за шију“...

ВОЈНИЦИ! ЈУНАЦИ!
ДРУГОВИ...

Овај ручак био је најслабији а нарочито за оне, који су данас били у првом ватреном крштењу, после кога их командир, има право, уместо са „војници“ ослонити именом „јунаци“, што им свакако чини радост тим више, што је ово ватрено крштење увод у заједничку борбу, весеље, патње, разоноду, спасење и страдње ради васкрса Српства, тј. увод у добровољаштво или правни увод у најчаснији пут Српства, на којему ће ови млади борци, ускоро за свога командира и командир за њих, бити не само „војници“ и „јунаци“ већ и другови из оне Српске:

„Друг до другга земљу љуби
За то и живот ће свој дат за њу!“

Миле Н. Вујиновић

СТАРИ БАРД — КЛАСИК СРПСКЕ РОДОЉУБИВЕ ПОЕЗИЈЕ

Као рузмарин, Стеван Владислав Каћански упио се у само прса свога доба, у само дисање свога нараштаја, па је тако могао постати звучни и хучни песник — мандатор оmlадинске лавине раздобља друге половине XIX века.

Дао је песму — две од неосперне родољубиве оркестрације целог Српства.

Задржао је лик старог Барда. Јер аларм, — лирика Стевана Владислава Каћанског била је и остаје песничко вјерују свих који воле Душана, воле и садашњост, али још више пригрљавају сваки драм, сваки дамар српске животне интеграције:

»Хеј трубачу с бојне Дрине,
Дед затруби збор,
Нек одјекне Шар-планина
Ловћен, Дурмитор!...«

Са Стеваном Владиславом Каћанским, кратким, природоданим песничким поступком, бачен је читав светлосни млаз на судбински смер једне расе.

Стеван Владислав Каћански, као дете Огњене Марије успео је да месџанизам једног балканског народа такође згроби у цигло једном одушку — Хеј трубачу!

Данашњим језиком, савременим појмовима, за Хеј, трубачу! би се рекла да је то песма — пратећа геополитичких тежњи једне народне целине.

И то је у снази, с том исправком што је Стеван Владислав Каћански, природоданим лирским надахнућем прозreo не само историјски развој, већ и историјску организацију родољубивих нагона своје средине.

СТЕВАН
ВЛАДИСЛАВ
КАЋАНСКИ
(Цртеж: С. Б.)

»Хеј, трубачу!« није идеализирање активистичких побуда једног народа: није миловучно срочена симфонија оmlадинске бучности и хучности, у којој се узврелој крви, тој иначе неодговорној животној тмисти, даје степен меговетности са пословима чисто разумним: није парадни марш национално материјалистичког корак по корак у будућност, нити пак мегаломанска разбарушеност снага које не знају шта ће са својим осећајним пратакањима из хучног у бучно.

»Хеј, трубачу!« је песма — химна која је једаред у сто година испевана да би трајно остала, уврштена у ред скромних српских легенди века.

Са Стеваном Владиславом Каћанским потврђена је могућност да српски народ, кад му то буде устробало, увек може дати пес-

ника — барда, даровитог човека који ће путем песме као од шале дати пуну синтезу историске прошлости и историске будућности свога народа.

У срећна и благодетна времена могли су се Неђић и Скерлић рачат кошкати да ли је Каћански већи или мањи песник од Змаја: може и познија историја књижевности и овакав и онакав суд доносити о дару Каћанскога, али једно остаје непоговорно: у два три стиха Стари Бард је ухватио и изразио сам ритам, само било правог српског витештва, отелотворио његову визију. Каћански је најшире размере животне прозе и аспирације свога доба сјајно изразио у звучним и хучним макрким зрнцима лиризма.

Само барди, само национални визионери могу располагати такозваном лирском економијом, тојест да са најмање звучних средстава изразе највећи могући стваралачки уметнички напон.

У том витешком подвигу, где свака реч има судбинско значење, Стеван Владислав Каћански био је саздан и као човек и као песник и као професор и као новинар.

Као човек витешки је учествовао у свима националним ратовима и покретима свога доба; на самом бојном пољу написао је спев Ноћница, да у миру леворверским метком као од шале погађа пару бачену у зрак, да буде и остане најбољи стрелац, најбољи јахач, најбољи пливач свога доба, потврдив стару изреку да витешки дух захтева витешко тело.

Као песник витешки је успео да родољубиве снаховатике издигне

до реалне националне синтезе, тој синтези давао је импулс и потстрекао, тако да је Змај Јован Јовановић испевао читаву песму у којој Каћанског прекорера што кути, а Бура Јакшић с одушевљењем тврди да је Каћанскова недовршена драма Војислав једно од најлепших песничких дела које је на српском језику прочитао. Као песник објавио је свега једну, збирку Скупљене Песме, али су његове стихове његове генерације напамет знале.

Као професор витешки је односио победе у знању страних језика, тако да су странци настањени у тадашњем Београду за савете њему долазили. За ученике је имао Стојана Новаковића, Љубомира Ковачевића, Милана Кујунџића-Абердара, а своје сину јединцу дао је јединицу због неприпремљене лекције.

Као новинар витешки је до смрти уређивао лист Велика Србија.

Штован и цењен, али исто тако гањан и прогањан, тај усправни витешки човек једино је и могао бити у стању да такозвану дневну мисао своје средине овековечи у пуну, историјску истину, давши јој све одлике песничке лепоте најударнијег вида.

Отуда је и задржао лик старог Барда.

Отуда је »Хеј, трубачу!« исполински потез, петекао из дроба самога рода, визија пуне историјске правољачности.

КНУТ ХАМСУН

У области књижевности скандинавски север има неколико крупних имена. Једно од најзначајнијих је име Кнута Хамсуна, писца посебног жанра који у свом позиву није имао такмаца. Не треба схватити да је Кнут Хамсун личност толико генијална, творца нечега новог.

Кнут Хамсун је само индивидуалиста у најдубљем значењу те речи, он је писац изванредног талента, интуитиван и осећајан који је нада све стављао природу, као једино божанство коме се клањао, и душу човека као извор свега што у животу вреди познати.

Природа утиче на људе. Уопште њихова околина. Човек из равнице, који целог свог века гледа пред собом монотони преддео са подвученим хоризонтом не осећа потребу за једним компликованијим животом. Његове жеље су једноставне и досежне. Он иде путем без великих успона и без великих доживљавања.

Човек са планине или морске обале носи у себи нестално обељење својих предела. Он је човек развијене маште. Вечито променљиво море или висови који се купају у облацима и сунцу продубљују човечији дух, гоне га на размишљање, на смеле комбинације, постављају питања која равница тешко може да изазове.

Дела северних писаца имају посебан чар. У њима је скривена сва величанствена лепота њихова завичаја. Земља пуна контраста, царство маглених визија и суморна лепота столетних шума. Северњак је мистик, скоро увек он је фаталиста и живот он схвата сувише озбиљно. Све чега се прихвата обрађује страшно и нагиње интензивном проживљавању свега. Као што је за јужњаке живот романа тако је за човека севера он скоро увек балада.

Можда су томе криве магле и чести ветрови који драже живце и изазивају у човеку мрачне мисли. Читали смо Ибзена, Поа, Биернсона, Достоејевског... То су песници мрака и смрти. А опет толико снажни и дубоки. Баш та трагична нота њиховог стварања, то стављање смрти на видно место даје њиховим делима неку изванредну снагу. То је отприлике и слика Хамсунових дела. Односно колорит њихов. Али начин стварања му је сасвим посебан.

1890 год. појавио се Хамсун у књижевности приповетком Глад. Са њом улази он у ред елитних европских писаца и почиње свој опсежај и плодан књижевни рад.

Можемо га поделити на две епохе. Прва је интересантнија. То је епоха једног субјективног и силно осећајног живота. Сви нагони и сазнања једног надпросечног духа налазе ту свој бурни заплет.

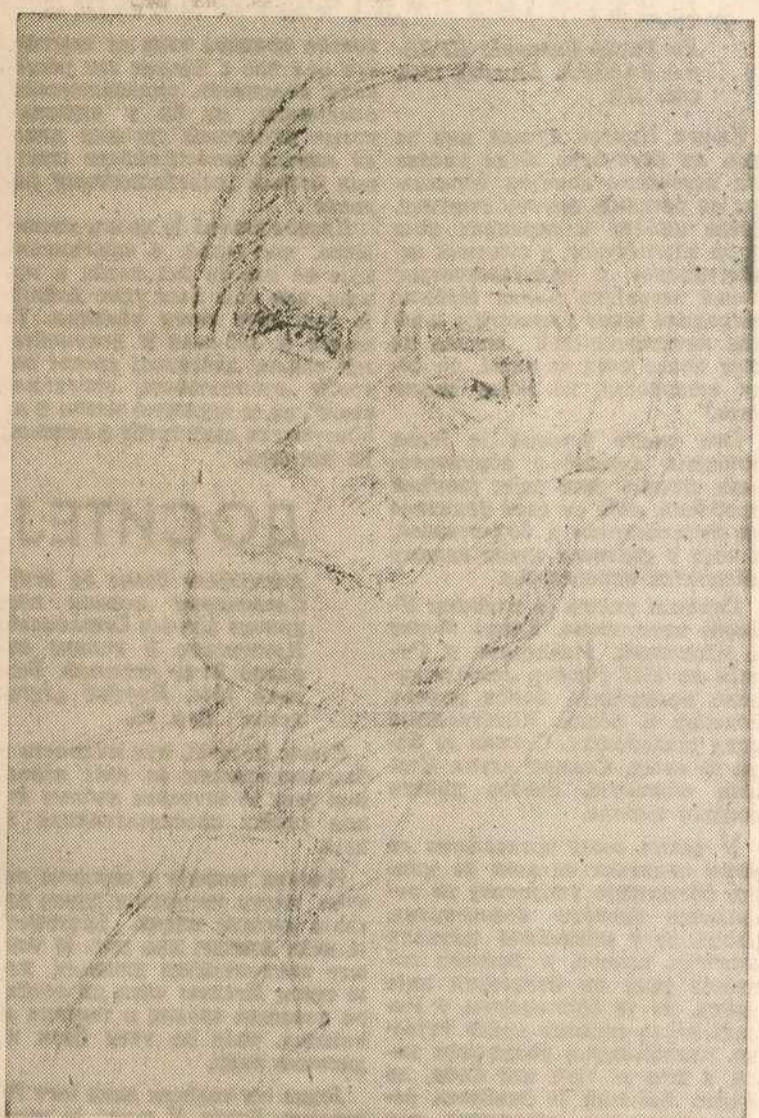
Љубав, чуљност, страст за музиком, бољећивост пред природом и ватрена жудња за демаскирање последње карике живота, оног почетног и крајног, што једни зову Богом, други судбином или нирваном. Дела ове периоде су необично дисхармонична, необично снажна, неуравнотежена и донела су му име великог Кнута Хамсуна.

Ту спадају једно од најзначајнијих дела Мистерије, Пан највредније песничко дело у норвешкој књижевности, химна љубави Викторија и једна дивна драмска песма у три дела: На вратима царства, Игра живота и Сутоп. У последњој књизи осећа се извесно смирење духа и у том расположењу завршава он прву периоду свог стварања приповетком Последња радост.

У другој епохи Хамсун је већ сталожен дух. Постао је објективан и сиже његових дела је живот човека из народа. У овим делима из друштвеног живота наглавимо једног сасвим новог Хамсуна. Колико се год раније заносио необичним толико се сад одушевљава обичним.

Мали човек са својим дневним проблемима заузео је место Нагела и Минута. Своје богато искуство применио је он на описивање стадоженог живота и његовог што лепшег приказа. Хамсун више није жучан и јеткоет његова стила замењује уморна иронија и благи хумор, који развештаје и осветљава.

У ову фазу његова стварања спадају Деца свог времена један

КНУТ ХАМСУН

(Цртеж: М. М.)

низ сличних романа из социјалног живота и као последњи Прстен се затвара, једна врло запажена ствар из Хамсуновог богатог књижевног репертоара.

Хамсун потиче из срца Норвешке, из Гудбрансдала. Рођен је 1859 у маленом селу Лому као селачко дете. Имао је живот луталице и доспео је да завири у сваки кутак земљине кугле. Отуда његово богато искуство и све страност његове културе.

Иначе о његовом животу не би имало нешто нарочито значајно да се каже. Ништа не би било ново. Јер он је искувише опширно рекао све. Кроз уста својих јунака, дивним језиком свог стила. Пустимо нека нам говоре његова дела, поједини пасуси који као снажни вирови потресају наша бића и односе нас непознатим и опојним стазама лепоте. Чиста лепота су његова дела. Узвишена поезија је његова уметност.

Зато Кнут Хамсун јесте и остаје једно велико име упадљиво својим стилима, које блиста нарочитом светлошћу.

Н. М.

НЕОБИСТ ЊЕНУ СЛУЊА БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

Ко се не сећа дивне Бранкове елелије:

„Лисје жути веће по лопећу,
Лисје жуто доле веће пале,
Зеленога вишња ја никда
Видет нећу...“

У том тешком вздаху живота који се свесно гази, Бранко Радичевић је наслеђивао свој последњи час још пре доласка предећа, у досадним дажљевима кишним, под сурим вилишима, без сунца и зеленила.

Па ипак, Бранко је видео „зеленога лисја“ још једног пролећа, јер није, како је очекивао, умро у јесен кад је свајак поетала и ова меланхолична песма, већ у лето, 18 јуна 1853 године.

✱

Како су жене тешко продирале и у погледу школског васпитања, доказује једна вест новосадског

„Видовдана“ из 1889 године: „Из Београда јављају да је у тамошњој гимназији Српкиња Василија Радековић положила испит зрелости!“ Пре педесет година положити у Београду испит зрелости значило је за једну жену постићи праву сензацију.

✱

Прва прослава Св. Саве изведена је 1884 године у Пешти. Иницијатор прославе био је Теодор Павловић, секретар Матице српске, уредник „Српског народног листа“ и један од најкултурнијих Срба свога доба.

✱

Захарије Стефановић-Орфелин, књижевник српски (1726—1785) своје књижевно презиме Орфелин склопио је из имена митолошких певача Орфеја и Линоса.

ИМПЕРАТИВ ОПРЕДЕЉИВАЊА

Др Ранко Бановић: ЦРВЕНА ЗАВЕРА. Београд 1944, стр. 179.

Књига Црвена завера има за циљ да неупућене људе упозна са развојном линијом марксизма, да раскрије његову суштину, праве циљеве и позадину која је од апстрактног, у суштини неоригиналног и неинтересантног учења Јеврејина Карла Маркса, израдила једну идеологију и један антинационалан поглед на свет преко кога се више, по сили стварности, не може прелазити.

Ова књига уствари је једна опширна, савесна и документована студија свих оних горућих проблема, која су свет поделила на национализам и болшевизам, а који у садашње време налажу императив опредељења.

Садржај књиге је следећи: Уместо предговора, Карло Маркс и марксизам, Марксизам у Русији до 1917 године, Јевреји изводе револуцију, борба између црвених и белих, Капитулација пред стварношћу, Стаљин се бори за власт, Стаљин влада, Стаљин обмањује, Завера против српског народа.

У свима овим поглављима са пуно података читалац се мирно, објективно упозорава на ружичасте смерове болшевизма, уводи се у механизам његових мрачних намера, и исцрпно доказује тему да марксизам није наука, да је болшевизам у Русији место слободе донео тотално поробљавање радничких маса, а што се тиче нас Срба, др Ранко Бановић је зналачки изнео историјат марксизма код нас, рад његових главних подстрекача и претставника, вршљања коминтерне, наводећи кон-

кретне примере како су комунисти код нас с планом све растакали, подривали, омаловажавали, осмејавали, да би у данашње време патничком српском народу надели катастрофалне штете под маском „ослободилачког покрета“.

Црвена завера је књига писана јасно, прегледно, с чињеницама које се износе без злобе и мржње, али које баш тиме добијају још јачу снагу убеђења. Та књига је озбиљан и документован прилог данашњој прекој потреби „императивног опредељења“, па је нарочито млади и не обавештени свет треба с пажњом да прочита.

ДОСИТЕЈ ЗА ДЕЦУ

Доситејеве басне за децу. Савременим језиком препричао Милош Стевановић. Илустравао и корице израдио Ђука Јанковић. Београд 1944. Издање „Југословенски“ стр. 95.

Стари Доситеј, пун мудрости и благонаклоности за свој народ, још увек је актуелан добрим делом својих просветитељских идеја.

Његова теорија о здравом разуму, током времена и током развоја људске мисли, претрпела је неке измене, као што је уопште рационализам измењен, али је стари Доситеј умео да прибегне довољно зрелих и трајних опажња, која ће увек бити на дневном реду.

Једно од трајних дела јесу Доситејеве Басне. У њима је изражено искуство целог света, у њима је на лак и пригодан начин казано много од практичне

мудрости, па се као такве увек радо читају.

Сада су се појавиле Доситејеве Басне за децу које је Милош Стевановић зналачки препричао савременим језиком, тако да су такође препрођене, врло приступачне и врло пријатне за читање.

Доситејеве Басне за децу веома пригодно је илустравао Ђука Јанковић. Цртежи су јасни, коректно рађени, и својом симболиком потпуно одговарају тексту, тако да ова књига претставља леп прилог нашој деци књижевности.

Са овако савремено опремљеном књигом, српска деца још при својим првим корацима на путу просвећивања, моћиће без замора да вђу у мисли старог Доситеја и да преко његових басана осете како су наши писци још пре 200 година имали на првом месту жељу да буду „полезни своје отаџбини“.

ЧУДЕСНИ ОДНОСИ ПРИРОДЕ И ЉУДИ

Валдемар Бонсерс: Деца неба, бајка о цвећу, животињама и Богу. Превела с немачког Вера Стојић, илустравао И. Шеншин, корице израдио Ђука Јанковић. Београд 1944. Изд. „Југословенски“, одељак „Плава птица“. Стр. 216.

Валдемар Бонсерс је неоспорно даровит писац, прави песник у прози, богат у мотивима, са сјајним описима природе, фаболом живом, заплетом, занимљивом, тако да се књига Деца неба не испушта из руку.

Писати бајке о цвећу, о животињама, о Богу ни најмање није лако кад се зна колико је о том предмету већ писано, али Бонсерс је обдарен богатом маштом, а поред тога свет бајки уме да претстави на реалистички, уверљив начин, тако да код њега чудесно и немогуће изгледа као стварно и могуће. Оно што је он написао о смрти старог хреста, о гундељу, о ладолежу, о вилинској ноћи, о виђењаку, узорци су како савремени писци и савремена књижевност обрађују најтеже проблеме маште, како невероватним догађајима дају тон тако зване „зачаране истинитости“.

Деца неба је књига која ће дати многе поуке и самим нашим децим писцима а причинити многа задовољства свакоме ко је узме у руку.

Превод је врло добар, језик чист, ведар, исправан: књига спада у успешне обрасце преводне књижевности.

Илустрована страна такође је успешна.

Понављамо, добили смо једну добру књигу, с којом се иде корак даље у нашој преводној књижевности, књигу која ће и нашим писцима и нашим читаоцима припомоћи да боље схвате чудесне односе између природе и људи онако како их савремени писци решавају.

Родитељи Вука Караџића, Стефан и Јегда, имали су пре њега још петоро деце, али се ниједно не могаде одржати у животу. На род у Тршћу, а и сами родитељи Вукови, веровали су да вештице једу децу те зато брзо умру. Зато смислише да новорођенчету даду име Вук, јер су веровали да „вештица не сме на вука — куријака“.

И збиља Вук не подлеже судбини своје браће. Он одјача и на радост својим родитељима, на славу Србима и свима Словенима, ни једна му вештица не нахуди.

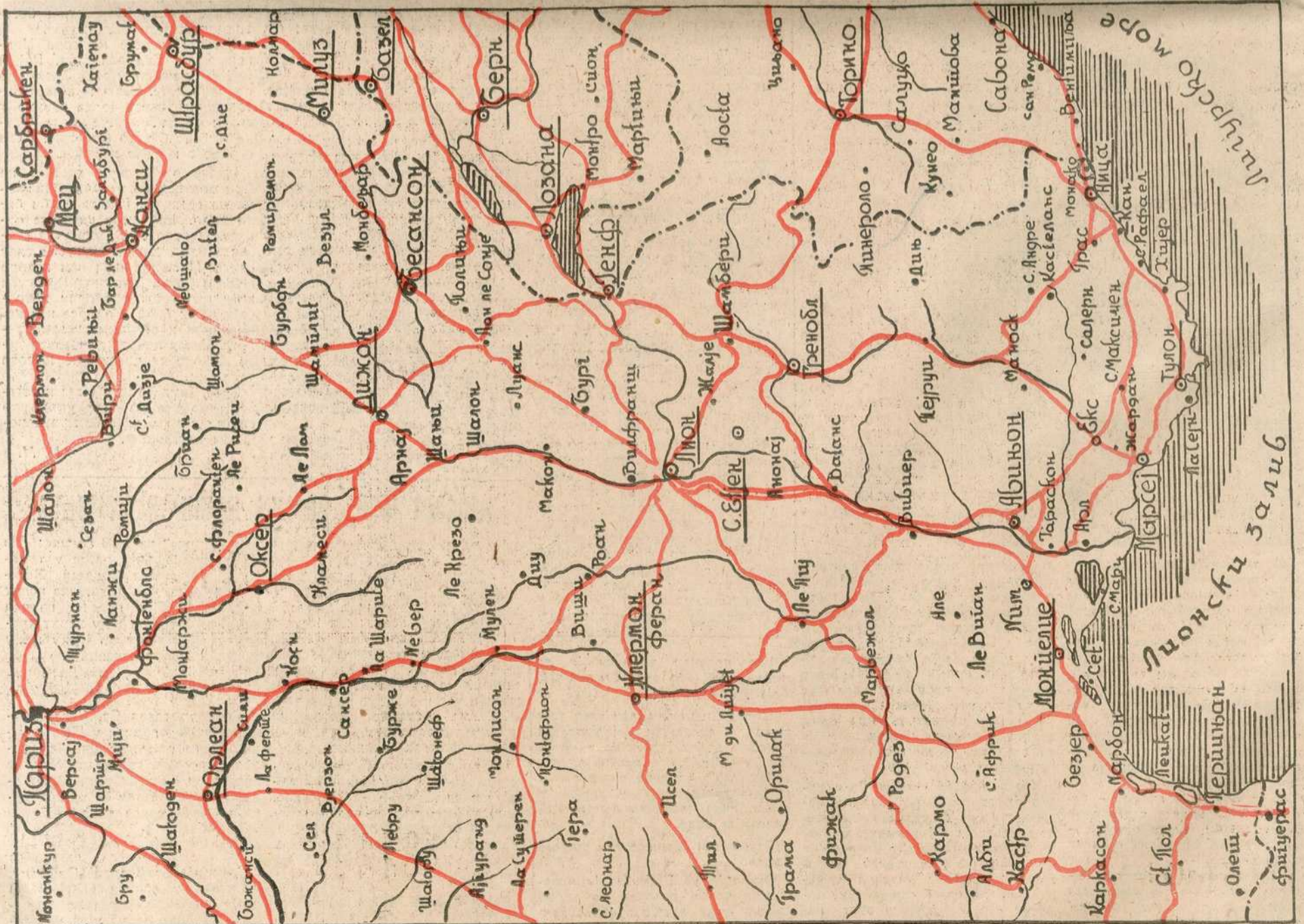
Кад се Вук био обратио Димитрију Давидовићу и Фрушићу, власницима и уредницима „Србских новина“ у Бечу, са предлогом да заједно израде српску граматикву, они му одговорише:

— Прођи се, богати, будалаштине!

И не хтедоше ништа учинити у том смислу.

Још у првом издању своје „Пјеснарице“, 1814 године, Вук се залагао за граматикву чију је потребу озбиљно схватао. Он је ту предлагао да се неко јави сам и напише граматикву, пошто је себе сматрао неспремним за тај задатак. Напомињао је да би се ове граматике морао држати свако ко пише и претио је: „Црн му образ који не буде умео, или не буде хтео владати се по ономе“, тојест по ономе што би било прописано у тој граматичи.

Последње речи Симе Милутиновића-Сарајлије, на самртном одру, биле су: „Кад бих се опет родио, желео бих да будем оно што сам био!“

УНДЕРС. ЕНГ. ПУК. С. БЕТОТОР МАКОВИЋ